

Спеціалізованій вченій раді Д 26.455.03
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України

ВІДГУК

офіційного опонента,
доктора педагогічних наук, професора,
члена-кореспондента НАПН України, завідувача кафедри педагогіки і
психології управління соціальними системами ім. І.А. Зязюна Національного
технічного університету «Харківський політехнічний інститут»
Романовського Олександра Георгійовича
на дисертацію **Стойчик Тетяни Іванівни «Система управління якістю
підготовки конкурентоздатних фахівців у професійних навчальних
закладах»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Актуальність обраної теми. Дисертаційне дослідження Т.І. Стойчик присвячене проблемі управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О), де актуалізується увага на формуванні конкурентоздатності через систему управління. Підтвердженням актуальності теми дисертаційного дослідження є зв'язок з науковими програмами і планами.

Дисертація виконана в межах наукових досліджень ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України з теми: «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільних трансформацій в Україні» (державний реєстраційний номер ДР 0116U007183).

Тему дисертації затверджено вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол №5 від 18 травня 2016 року) та погоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №5 від 14 червня 2016 року).

Дисертанткою коректно визначено науковий апарат дослідження: мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, теоретичне і практичне значення одержаних результатів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,

сформульованих у дисертації. Структуру і зміст дисертаційного дослідження розкрито відповідно до сформульованих завдань. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім. Т.І. Стойчик опрацьовано 914 джерел нормативно-правового та наукового характеру.

У дослідженні використано достатній комплекс наукових методів: теоретичних, емпіричних, математичних та статистичних.

Логічною є структура дисертації, що презентована вступом, п'ятьма розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел і додатками, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Текст оформлено відповідно до встановлених вимог.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів відповідають логіці та змістовим лініям дослідження, а також поставленим завданням.

Дисертанткою розроблено й теоретично обґрунтовано концепцію управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О, провідна ідея якої полягає в ефективному використанні внутрішнього потенціалу забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти (далі — П(ПТ)О) та зовнішніх умов впливу на якість П(ПТ)О, що сприяє підвищенню якості підготовки фахівців у ЗП(ПТ)О; розкрито теоретичні основи управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О; визначено й обґрунтовано поняття «система управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців»; уточнено зміст понять «конкурентоздатний фахівець», «управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О»; обґрунтовано, спроектовано та експериментально перевірено модель управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О, яка охоплює методологічний, змістово-процесуальний та критеріально-діагностичний блоки; обґрунтовано педагогічні умови участі соціальних партнерів у забезпеченні якості підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробленні авторської моделі управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О, технології індикаторно-інструментального оцінювання ефективності управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О; методики застосування хаб-технологій для реалізації партнерсько-корпоративних відносин; розробленні та впровадженні в професійну підготовку фахівців: положень про експериментальну роботу, про міжнародну

діяльність, про профорієнтаційний центр, про дистанційне навчання, про стажування педагогічних працівників в умовах виробництва, про молодіжний центр, про електронну бібліотеку, про рейтингове оцінювання діяльності педагогічних працівників; впровадженні моделі партнерства бізнесу і ЗП(ПТ)О у підготовку конкурентоздатних фахівців на засадах менторства.

Подальшого розвитку дістали положення щодо: діджиталізації як складової розвитку сучасного освітнього середовища; формування освітнього кластера як форми соціального партнерства; забезпечення якості підготовки конкурентоздатних фахівців.

Важливо відзначити і географію впровадження результатів дослідження, зокрема наукові положення та методичні матеріали впроваджено в практику роботи ЗП(ПТ)О Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Запорізької, Київської, Львівської, Одеської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Чернівецької областей та м. Києва.

Оцінка змісту і завершеності дисертації. Структура дисертації є чіткою та логічною. Збалансованим є зміст п'яти розділів дисертації, що становлять логічну послідовність, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (914 найменувань, з них 72 — іноземними мовами). Важливо відзначити змістовність додатків на 373 сторінках, які вдало підтверджують основний текст дисертації. Загальний обсяг дисертації складає 922 сторінки. Дисертацію ілюстровано 118 рисунками і 163 таблицями.

У розділі 1 «Управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти як наукова проблема» представлено результати теоретичного аналізу дослідження проблеми управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О в сучасній науковій літературі, нормативних документах; охарактеризовано стан сучасної практики щодо управління такою якістю; уточнено зміст поняття «конкурентоздатність фахівця».

У розділі 2 «Управління якістю професійної підготовки конкурентоздатних фахівців у зарубіжних країнах» дисертанткою досліджено якість освіти та результативність діяльності закладів професійної освіти і навчання в Європейському Союзі; висвітлено проблему трансформації зарубіжних систем професійної освіти і навчання в умовах глобалізації; конкурентоспроможність зарубіжних систем професійної освіти і навчання.

У розділі 3 «Управління якістю професійної підготовки конкурентоздатних фахівців в умовах сучасного ринку праці» дослідницею розглянуто якість підготовки фахівців; діяльність регіональних рад стейкхолдерів ЗП(ПТ)О з підвищення якості підготовки конкурентоздатних

фахівців; особливості управління якістю підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів.

У розділі 4 «Авторська концепція управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» дослідницею розглянуто існуючі моделі системи управління якістю та теоретичні основи їх створення; обґрунтовано авторську модель, що ґрунтується на встановленні політики якості цілей, ресурсів і результатів у П(ПТ)О та характеризується задоволенням запитів і потреб зовнішнього та внутрішнього клієнта.

У розділі 5 «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності системи управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» дослідницею розкрито методику проведення дослідно-експериментальної роботи, узагальнено результати експериментальної перевірки впровадження концептуальної моделі управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О; викладено науково-методичні рекомендації щодо застосування розробленої моделі для створення системи управління якістю підготовки.

Діагностика забезпечення якості підготовки фахівців у ЗП(ПТ)О дисертанткою здійснювалась шляхом анкетування, інтерв'ювання, кваліметричного оцінювання результатів вибіркового опитування здобувачів, випускників, роботодавців, педагогічних працівників, порівняння результатів діагностування показників констатувального та формувального етапів за групами індикаторів: «Профорієнтаційні послуги та формування мотивації», «Освітній процес та рівень освіти», «Педагогічна діяльність», «Взаємодія з роботодавцями», «Освітнє середовище».

Ефективність експерименту доведена результатами порівняння констатувального (2014–2016 рр.) та формувального (2017–2019 рр.) етапів за означеними групами індикаторів, яка в 2019 році у 1,5 рази більша порівняно з 2016 роком.

Перевірка достовірності збігів та відмінностей у експериментальних даних, однорідності вибірок до та після проведення експерименту проведена за статистичним критерієм χ^2 та за допомогою методу попарних порівнянь. Вона свідчить, що запровадження авторської концептуальної моделі в практику діяльності ЗП(ПТ)О має незаперечний вплив на підвищення якості підготовки конкурентоздатних фахівців, активізує процеси професійного розвитку педагогічних працівників та сприяє взаємодії з соціальними партнерами.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в

опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження відображено у 69 одноосібних публікаціях, із них: 1 монографія, 22 статті у провідних наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки та наукових періодичних виданнях (з них 9 — у виданнях, розміщених у міжнародних наукометричних базах), 8 статей у періодичних наукових виданнях іноземних держав, 11 статей у фахових періодичних виданнях, 27 статей і тез у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій. Зазначене засвідчує наукову активність, професійну зацікавленість та сформованість у дисертантки належної наукової культури.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація відповідає паспорту спеціальності 13.00.06 – теорія та методика управління освітою (011 – освітні, педагогічні науки). Зміст дисертації та її виклад свідчать про завершене наукове дослідження, в якому розв'язано визначені науково-практичні завдання. Роботу виконано відповідно до встановлених вимог щодо оформлення дисертаційних робіт.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Автореферат за структурою та оформленням відповідає діючим вимогам і повністю відображає основний зміст дисертації та її висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи. Відзначаючи достатньо високий рівень та глибину проведеного Т.І. Стойчик наукового дослідження, висловлюємо деякі дискусійні положення та побажання:

1. Щодо питання розвивального навчання у зарубіжних системах підготовки (с. 154), на наш погляд, робота значно виграла б, якби означений феномен був розглянутий у вітчизняній практиці підготовки конкурентоздатних фахівців;

2. У підрозділі 2.3 «Конкурентоспроможність зарубіжних систем професійної освіти і навчання» (с. 179) згадується про програму «Навчання впродовж життя» «Lifelong Learning Programme», що є однією з визначальних складових у формуванні конкурентоздатності фахівця, тому, на наш погляд, варто було б ширше розкрити означене поняття у представленому дослідженні;

3. Дисципліна наукової думки, яка притаманна дисертантці, а також глибоке володіння проблемами П(ПТ)О та бажання все конкретизувати призвели до певного подрібнення структури дисертації, що, у свою чергу, призвело до дублювання тексту дослідження. До прикладу, в підрозділах 1.2 «Сучасний стан управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» та 3.1. «Якість

підготовки фахівців у контексті сучасного ринку праці»;

4. У дисертаційному дослідженні присутній нерівномірний розподіл кількості сторінок між розділами, прикладом цього є розділи 1 та 4, однак, незважаючи на це, дослідження в цілому має велике практичне значення;

5. У підрозділі 1.1 розділу 1 «Теоретичні засади управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: теоретичний аспект» дисертантка досить детально підійшла до обґрунтування сутності конкурентоздатності як соціально-економічного явища. Наведений аналіз має значну кількість тексту інформативного характеру, що збільшує обсяг роботи. Необхідно було, на наш погляд, в огляді більш стисло і чітко представити означене поняття.

6. Задля зручності користування джерельною базою дослідження, на наш погляд, список використаних джерел доцільно формувати не опціонально (в кінці кожного розділу основної частини дисертації у порядку появи посилань у тексті), а в кінці дисертаційного дослідження (в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків).

7. Добре відомо, що у всіх розвинутих країнах Заходу для збільшення конкурентоспроможності фахівців у всіх напрямках діяльності обов'язково передбачено в спектрі особистих якостей розвиток лідерського потенціалу. На жаль, у дисертації не передбачено цей важливий напрям, без якого дуже складно підвищувати якість підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Дисертаційне дослідження потребує врахування зазначених дискусійних положень та пропозицій, проте деякі з них мають рекомендаційний характер і не зменшують наукової цінності проведеного дослідження.

Результати, основні положення й висновки дисертації свідчать про високу науково-педагогічну ерудицію та потенціал дисертантки, її здатність до проведення наукового пошуку, вміння аналізувати, систематизувати та прогнозувати способи вирішення поставлених теоретичних та практичних завдань.

Загальний висновок. За актуальністю, науковою новизною та практичною значущістю, характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного та кількісного аналізу, обґрунтованості висновків дисертація «Система управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у професійних навчальних закладах» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника (пп. 9, 11, 12 і 13), затвердженого постановою КМУ від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними Постановою КМУ від 30.12.2015 р. №1159), а її авторка Стойчик Тетяна Іванівна заслуговує на

присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою.

Офіційний опонент

Завідувач кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами ім. акад. І.А. Зязюна

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАН України

Олександр РОМАНОВСЬКИЙ

